

Esmahan Halam

Erdoğan TOKMAKÇIOĞLU

Nedendir bilmiyorum, üstünde de durmadım, akrabalarımın önemli bir bölümünde yoğun bir Osmanlı hayranlığı vardır. Örneğin büyük amcam... İlk oğlunun adını Yavuz, kızının adını Sultan, ikinci oğlunun adını Selim koymuştu... Üçü bir arada oldu mu “Yavuz Sultan Selim”... Ee, dedem de Padişah Abdülmecit’i çok severmiş; bu nedenle babamın adını Mecit koymuş!.. Kanuni Sultan Süleyman’ın ünlü eşi Hürrem büyük halama, III. Selim’in kadınlarından Âfitap ortanca halama, ünlü sadrazam Sokollu Mehmet Paşa’nın eşi Esmahan’ın adı da küçük halama verilmiş!..

Annemin adı Fatma’ydı... Annem hep; “Bereket, bana padişahların ya annesi ya kızı ya da eşinin de adı olan bir ad verilmemiş; verilseydi, bunca sultan adı taşıyan aile kadınları, kızları arasında maazallah hâlim nice olurdu?” diye konuşurdu...

En küçük halam Esmahan, annemden yaşça birkaç yıl daha küçüktü... Buna rağmen anneme kesinlikle “Abla” demez, “Fatma Hanım” da demez, doğrudan “Fatma” diye hitap ederdi... Sanırım bu yüzden annem onu sık sık duymazdan gelir, “Fatma!..” diye seslendiğinde, başını öte yana çevirip, başka bir şeyle ilgileniyormuş gibi yapardı... Çocukluğumun ve ilk gençlik yıllarımdan yarısı kendi evimizde geçtiyse yarısı da evimizin az ötesindeki konakta geçtiğinden küçük yaşlarımdan itibaren annemle Esmahan halam arasında sürekli bir çatışma olduğunu anlamıştım... Hiç unutmam bir bayram öncesi babam anneme o dönemde kadınların boyunlarına aksesuar gibi sardıkları bir tilki kürkü armağan etmişti... Bunu öğrenen Esmahan halam, enişteme hemen biri siyah, öteki kırçıl iki tilki kürkü birden aldır-mıştı!.. Annem, Beyoğlu’ndan tavşan derisi, şemsiperli, ön tarafı siyah tülle örtülü bir şapka aldığında; aynı model bir şapkası olan halam çılgına dönmüş ve şapkasını hemen konağın bahçesindeki kubbeli küçük hamamın külhanına attırarak yakıp yok etmişti...

Babam, akrabalarımızdaki Osmanlı hayranlığına ve annemle halam arasındaki çekişmeye kızıp söylenirdi... Sıkı bir eski İttihat Terakkici olarak özellikle Osmanlı hayranlığına fena öfkelenir; yakın dostlarına “Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, eh bir miktar da IV. Murat, III. Selim, II. Mahmut

ve Çelebi Mehmet bizim atalarımızdır... Geriye kalanlar uzaktan akrabamız olur!” derdi yarı şaka... Babam, İstiklal Savaşı’na, hep “Gazi” diye andığı Atatürk’e, İsmet Paşa’ya, Kuvayı Milliye’ye, Cumhuriyet’e laf söyletmezdi; söyleyene de bir şey demez, sadece kahrederdi!..

Annemi en çok kızdıran ise, Esmahan halamın ona arada bir “Kayserili” diye seslenmesiydi... Annemin ana tarafı, Kayseri’nin İncesu kazasındandı... Annem, halamın bu davranışına karşılık, sırf inat olsun diye, halamların hemen her bizim evde yemek yiyişlerinde onlara mutlaka “Kayseri mantısı” ikram ederdi!.. Halam, mantı tabağını önüne alır, bir kaşık yer, sonra “Dokunoor!” diye mantı tabağını geri verirdi!..

Esmahan halam, “İstanbul” der, “İstanbullu” der, başka bir şey demez, kocasının da, kendisinin de yedi sekiz göbek İstanbullu olduklarını ya açık açık söyler ya da işittirirdi... Halamın bir başka övünç kaynağı ise, “saraylı” dediği dört beş yakın arkadaşıydı... Bunlar sık sık konağa gelir giderlerdi... Bir de gündelikçi terzi Ermeni Madam Tahuki vardı... Halam, elbiselerini hep ona diktirirdi... Madam Tahuki, elindeki koca çantayla sabahtan konağa gelir, halam çantadan çıkarılan Paris’ten, Berlin’den, Londra’dan gelen model dergilerinin sayfalarını saatlerce Madam Tahuki’yle karıştırarak kendisine uygun bir bluz, tayyör, döpiyes, manto, pardösü, artık ne gerekiyorsa onu arar; bulduğunda da Madam Tahuki dikkatle halamın ölçülerini alır; mevsimine göre kendisine ne ikram edilirse; çay, demirhindi, kızılıcak, nar şerbeti, ayran filan içip Baylan’dan getirtilmiş kurabiye, şekerleme ve bitter çikolataları atıştırdıktan sonra çantasını toparlayarak konaktan ayrılırdı...

Halamın yakın değil de “yakîn” dediği arkadaşlarından biri Çerkez Şehnaz Hanım, öteki Gürcü Ahsen Hanım, en sık görüştüğü ise bayramlarda ona armağanlar yollayan, paskalyalarında da halamın onlara armağanlar yolladığı Boyacıköylü Rum Madam Eleni’ydi... Bir kenarda, sahte bir uslulukla oyuncaklarıyla oynamış gibi yaparak onları dikkatle izlemek, benim için doğrusu çok hoştu... Onların beni en çok şaşırtan yönü hepsinin de Türkçeyi ayrı ve değişik bir şiveyle konuşmasıydı... Halamın eski İstanbul şivesine en benzer olanı Çerkez Mahmut Paşa’nın kızı Şehnaz Hanım’inkiydi... O da halam gibi “Geloorum, gidoorum, yapoorum, vapor, Angara, numero, banga” diye konuşurdu hep... Ahsen Hanım ise Batumluymdu ve konuşması konağa balık getiren Lazlarınkini andırırdı... Madam Eleni ise Rum şivesiyle konuşur, bir türlü “ı” diyemez hep “i” derdi... Ama, konuşurken onu hep şarkı söylüyormuş sanırdım...

Halamla arkadaşları her perşembe, ikindiden önceleri üç katlı konağın ikinci katının tam ortasındaki büyük salonda bir araya gelir, salonun iki yanı da pencere köşesinde yer alan sedire oturur; çoğu gülerek, arada bir de küçük kahkaha çığlıkları atarak konuşur da konuşurlardı... Çok istememe, çaba sarf etmeme rağmen, genellikle ikisi üçü, bazen de dördü birden konuştuklarından söylenenlerden pek

azını anlayabilirdim...

Halamla arkadaşları bazı günler aralarında fazla uzun sürmeyen vidolu bezik de oynarlardı; kırk yılda bir de fasulye taneleriyle poker... Gürcü Ahsen Hanım, ilk kocası kumar borcu yüzünden intihar ettiğinden parasına oyun oynamaya yeminliydi...

Orta kattaki o kocaman salonda neler yoktu neler... Bir duvar piyanosu; beş lambalı kocaman Körting marka bir Alman radyosu; sedef kakmalı, siyah maun sehpanın üzerine yerleştirilmiş, "Sahibinin Sesi-Köpekli" bir borulu gramofon; içi ıvır zıvır ve çoğu yurt dışından alınmış anı eşyasıyla dolu vitrin; iki kocaman Isparta taban halısının boydan boya kapladığı salonun tam orta noktasında, kışın içine mutlaka adamakıllı yanmış meşe kömürü közü bulunan, sıradan mangallardan iki üç misli büyük, o dev döğme bakır mangal!.. Ya duvarlar?.. En görünür yerde Osman Gâzi'den Vahdettin'e kadar otuz altı Osmanlı padişahının süslü birer madalyon içine alınmış sıralı portrelerini içeren, ortasında koca bir Osmanlı arması bulunan taş basma renkli tablo; az ötede çok sonraları Abdülkadir Şükri'nin olduğunu öğrendiğim paha biçilmez bir Hilye-i Şerif, Nazmi Ziya'nın yağlıboya bir tablosu, Mehmet Nazif'ten bir levha, Mehmet Sivasî'den bir Âyet... Ve çeşitli hat şaheserleri... Korunaklı yerlere özenle yerleştirilmiş koca koca üç Çin vazosu... Bir köşede İtalya'dan getirilmiş, neredeyse benim boyumun yüksekliğinde şaha kalkmış, bronz bir at heykeli...

Esmahan halam ve arkadaşları hayli neşeli, gürültülü, kahkahalı geçip giden sohbetlerini bir süre sonra keserler; halam piyanonun başına geçer, o çalar, dördü birden söylerdi... Onlar bunları yaparlarken ben bulunduğum köşemden, tüm konak halkı araladıkları kapıların ardından onları dinlerdik... Bir iki Fransızca şansonndan sonra, halamın en çok söylediği, aradan bunca yıllar geçmesine rağmen ilk beyti olsun hâlâ aklımda olan "Çamlar altında uzanmış desti nârin bir peri/Uzandım kokladım korka korka o narin elleri" diye eski bir şarkı, bir de o günlerde Seyyan Hanım'ın 78'lik taş plaklara okuyup üne kavuşturduğu "Aşkımı unutma güzel inci" diye başlayan "İnci" tangosuydu... Kapanış ise dördünün birden yüksek sesle söyledikleri bir rumba olurdu... O zamanlar dillerden düşmeyen rumbanın sözlerinin bir bölümünü hiç unutmam... Şöyleydi: "Al bir salon gelini/Koy kalbine elini/Kalplere vur bir zimba/Rumba da rumba rumba!.."

Esmahan halamın arkadaşlarıyla yaptığı bu "Perşembe buluşmaları" kahve içme töreniyle son bulurdu. Tören, evin emektarlarından Gülnaz ablanın elinde oymalı ceviz tepsisi salona girmesiyle başlardı. Gülnaz abla bildiği hâlde her zaman herkese tek tek kahveyi nasıl içeceğini mutlaka sorup yanıtlarını alırdı:

Orta olsun kızım!

Sade lütfen!

Az şekerli ve kakuleli!

Halam ise; hep aynı yanıtı verirdi:

Benimkini biliyorsun Binnaz!

Bana göre en özel kahve halamın içtiği damla sakızlı, orta kavrulmuş, yandan çarklı kahveydi!..

Gülnaz abla hemen mutfığa iner, kahve ocağı gibi kullanılan ocak bölümündeki, dört birbirinden ayrı ayrı gözlü, şimşir ağacından yapılmış çekilmiş kahve kutusunu çıkarırdı. Sıkı sıkı kapatılmış gözlerde, sırasıyla “az kavrulmuş”, “orta kavrulmuş”, “çok kavrulmuş”, “kavrulup damla sakızı tozuyla harmanlanmış” ve hepsi de kahve değirmeninde çekilip öğütülmüş kahve bulunur; “kakule” denilen ve kahveye ayrı bir lezzet katan baharat ise ayrı bir cam kavanozun içinde yer alırdı. Gülnaz abla herkesin kahvesini bakır ve tek kişilik cezvede ayrı ayrı pişirir, dikkatle kallavi fincanlara boşaltıp oymalı ceviz tepsiye yerleştirerek salona götürürdü. Gözden kahveyi çay kaşığından biraz büyük bir kaşıkla alıp cezveye koyardı... Tek kişilik kahve için Gülnaz’ın ölçüsü “bir kaşık, bir bulaşık” dediği bir ölçüydü... Yani, “bir kaşık tepeleme çekilmiş kahve, suyla ıslanmış kaşığın göze batırılmasıyla kaşığa bulaşan kahve kadar da bulaşmış kahve”!.. Bütün bunlar olurken ben baştan sona Gülnaz ablayı mutfakta dikkatle izlerdim... Gülnaz abla, kahveleri verdikten sonra tepsiyi göğsüne koyar, başını öne eğer, kimseye bakmadan, geri geri giderek salondan ayrılırdı... Böyle yapmasını, saray âdetidir diye, ona Esmahan halam öğretmişti...

Havanın kararmasına bir saat kala, konağın vekilharıcı ve şoförü Rüstem Efendi’ye haber gönderilerek halamın “tenezzüh” dediği otomobilin hazırlanması istenirdi... Hep şoför mahalline binmek için can attığım, o zamanlar İstanbul’da sayıları pek fazla olmayan, motoru ön tarafından sokulan “L” şeklindeki bir levyenin elle çevrilmesiyle çalıştırılan tenezzüh, konağın bahçesine sonradan yaptırılmış bir garajda sürekli hazır tutulurdu... Esmahan halam, otomobile “tenezzüh” dediği için bisiklete de “velospit” derdi... Halamın arkadaşlarından Çerkez Şehnaz Hanım’ı Ortaköy’e, Madam Eleni’yi Boyacıköy’e, Gürcü Ahsen Hanım’ı ise Emirgân’daki evlerine bırakırdı tenezzühle Rüstem amca... Halamın arkadaşlarıyla vedalaşmaları o kadar uzun sürerdi ki, onları izlemekten canım sıkılır, konağın bahçesinde sağa sola koşturup oynamaya başlar, annemin; “Sakın fazla zerdali yeme, sonra vrik (ishale böyle derdi) olursun!” diye sıkı sıkı tembih etmesine rağmen koparıp koparıp zerdali yemeye başlardım eğer mevsimiyse...

Halamın konağında o zamanlar Beşiktaş’taki tüm konaklarda, köşklere, hatta evlerin çoğunda mutfak yoktu; vardı da, hepsi sonradan yaptırılmıştı... Bunun nedeni padişahlık döneminde Beşiktaş’taki meskenlerin çoğuna saray mutfağından yemek gönderilmesi idi... Halam anlatmıştı... Cumhuriyet’le birlikte

bu uygulama kalkınca onların konağına da bir mutfak eklenmiş, bitişiğine de bir kiler odası yapılmıştı... Mutfağın hemen giriş kapısının önünde bileziğinin üstü kalın ve benim kaldıramayacağım kadar ağır bir demir levhayla örtülmüş kuyu, az ötesinde de elle çalıştırılan emme-basma bir tulumba yer almıştı... Tulumbadan akan fazla su, bahçeyi baştan sona dolaşan arka yönlendirilmişti... Mutfakta çok ustalıkla örülmüş, bacası dışarı uzanan bir ocak, dört beş maltız, birkaç gazocağı, çok küçük bir de fırın vardı... Konağın aşçısı Mengenli Süleyman Efendi, börekleri tepsiyle mahalle fırına göndererek pişirirdi... Mutfağın girişi ve tabanı koca koca, dümdüz malta taşlarıyla döşeliydi... Bir köşede, tabana gömülmüş büyük bir küp, küpün yanında onun yarısı kadar, içine Hamidiye içme suyu konulan, ağzı tülbentli muşambayla sıkı sıkı kapatılmış ikinci bir küp daha vardı... İkinci küpün yanında da konakta uzun yıllar bir tür buzdolabı olarak kullanılan koskocaman tahta bir sandık yerleştirilmişti. Sandığın hem içi, hem de kapağının içi çinkoyla kaplıydı ve yaz-kış, beşte biri kadar büyüklükteki tel kafesle ayrılmış bölümüne mahallenin karcısı tarafından İstiranca Dağları'ndaki kar depolarından getirilen, kaya tuzuyla karıştırılmış kar ya da buz tanecikleri tika basa doldurulur, bunlar çabuk erimesin diye sandığın kapağı fazla açık tutulmazdı. İçerde eriyen karın suyu, sandığın dibine yerleştirilmiş bir lastik boruyla dışarıya akıtılırdı... Sandığın içindeki uygun raflara bakır, çinko kaplar içinde yemek, tereyağı, sebze, meyve gibi şeyler konulup saklanırdı... Halamlar, o dönemde tüm İstanbul'da "frijder" denilen ilk buzdolabını aldıktan sonra bile bu "kar-buz dolabı" uzun zaman kullanıldı... Ayrıca karşılıklı iki duvarına dayatılmış, ikisi de oldukça büyük iki tel dolap vardı mutfakta... Bunlara kaplar içinde tez bozulmayacak, dayanıklı yiyecekler konulurdu... İçerisine odun, kömür, çıra, eski öte beri bulunan kömürlük ise, mutfağın hemen arkasında, konak bahçe duvarına bitişik bir yerdeydi... Mutfağın her şeyi, beyi, efendisi, ağası, çaldığı düdüğü, dediği dedik olanı Mengenli Süleyman Efendi'ydi... Bunca yıllık ömrüm boyunca onun kadar lezzetli, marifetli yemek yapan başka birine rastladım dersem, yalan söylemiş olurum...

Esmahan halam, on beş yirmi günde bir manikür, pedikür yaptırırdı... Öylesi günlerde eğer konaktaysam, kapı aralığından manikürcü Meri ablanın yaptıklarını ilgiyle izlerdim... En çok da halamın tırnaklarına sürülen o renkli renkli ojelerin kokusu hoşuma giderdi... Ayak ve el tırnaklarının işi bittikten sonra halama en az bir saat süren makyaj işine girişirdi Meri abla... Yaz mevsimiyse, makyaj başlamadan önce tüm eski İstanbulluların hıyar değil badem ya da salatalık dediği hıyarların ince soyulmuş kabukları özenle halamın yüzüne, alınına yapııştırılırcasına yerleştirilir, öylece çeyrek saat beklenirdi... Halamın makyaj masası, ne derler hani, çift çarşısından farksızdı!.. Neredeyse sayısız allık, oje, ruj, rimel, pudra, fondöten, krem; çoğu ithal parfüm, kolonya, göz boyası, fırça, pamuk gibi makyaj malzemeleriyle doluydu masa... Babaannemler zamanında kullanılan rastık, yüz kırışıklıkları için kullanılan düzgün bile vardı...

Esmahan halam, makyajını tamamlamadan kahvaltı sofrasına bile oturmazdı kesinlikle... Halamlar kendimi bileli yemeklerini hep masada yer, konak halkı ise küçük, arkalıksız sandalyelerde, sinilere konulan aynı tabaktan, oturarak yemek yerlerdi... Aklıma gelmişken söyleyeyim, konakta birinci kattaki ve konak halkının kaldığı bahçedeki müştemilatta tüm tuvaletler alaturka, konağın ikinci ve üçüncü katındakiler ise alafrangaydı... O tarihte İstanbul'da sadece konsolosluklarda, kimi gayrimüslimlerin ve özellikle Nişantaşı, Teşvikiye gibi yerlerde oturan Selaniklilerin evlerinde tuvaletler alafranga, ötekilerin hepsi alaturkaydı... Emekli bir büyükelçi olan Esmahan halamın kocası Nazmi Gıyaseddin'i hiçbir zaman sakal traşı olmamış ya da babam gibi evde pijamalarıyla dolaşırken görmedim... Sabah, öğle, akşam, her zaman sanki az sonra tenezzühe binip konaktan çıkarak resmî bir toplantıya katılacakmışçasına giysiler içinde, pantolonu bıçak gibi ütülü, papyon kravatı özenle bağlanmış anımsarım eniştemi... Bir de kış mevsiminde sokağa çıkarken ellerine geçirdiği siyah renkli köpek derisi eldivenleriyle...

Tabii yine Osmanlı Hanedanı'ndan alınmış adlar taşıyan iki çocukları vardı Esmahan halamların... Erkek kuzenime Osman Gâzi'nin amcası Sungur Tekin'in, kız kuzenime III. Murat'ın annesi Nurbânu Sultan'ın adı verilmişti. Sungur Tekin İsviçre'de, Nurbânu ise Fransa'da Paris'te öğrenim görüyorlardı... İkisi de eniştemin görevi nedeniyle yıllarca yurt dışında yaşadıklarından ve eğitim gördüklerinden İngilizce ve Fransızca'yı Türkçeden daha iyi biliyorlardı... Halam, konakta onların odalarını, her zaman hazır tutar, anahtarlarını da yanında taşırdı...

Esmahan halam dinine bağlı bir Müslüman olmakla birlikte pek namaz kılmazdı; ancak eniştem tüm Batılı görünümüne karşılık dört dörtlük bir Müslümandı ve Halvetiye tarikatındandı... Tüm Halvetiler gibi Tanrısal hakikate gizli zikir ile ulaşılabilceğine inanır, öteki tarikat mensuplarıyla gizli zikir törenlerine katılırdı. Eniştemin tarikatçı olması nedeniyle Hariciyedeki görevine son verildiği ailede benden büyükler arasında konuşulurdu. Eniştemin kendisi hiç söz etmezdi ama Esmahan halam kocasının 16. yüzyılın ünlü sufi ve hekimi, Mesir Macunu'nu bulan Merkez Efendi'nin soyundan geldiğini her fırsatta övünçle anlatmaktan hayli hoşlanırdı... Halamın enişteme adıyla hitap ettiğini hiç anımsamıyorum... Kocasına ya "Sefirikebir Bey" ya "Ekselans" ya da "Beyefendi" diye seslenir, yokluğunda ondan böyle söz ederdi... Kuzenlerim ise babalarına, benim babama dediğim gibi "Baba" değil, "Beyba" derlerdi... Sonradan bunun "Beyefendi baba"nın kısaltılmışı olduğunu öğrendim...

Eniştem, bir zamanların sefirikebiri Ekselans Nazmi Gıyaseddin Bey hiç beklenmedik bir "sekteikalp"ten "ebedi hayata intikal eyleyip Hâkk'a yürüdü"... Koskoca bir konak, Sirkeci ve Eminönü'nde üç iş hanı, Fatih Çarşamba'da yedi sekiz dükkân, bankalarda hayli yüklü bir nakit miras bıraktığı Esmahan halam, üç dört ay kadar kendisine gelememi... Odasına kapandığı gibi, konaktan dışarı çıkmadı ve konağa birkaç "yakîn"i dışında konuk kabul etmedi... Eniştemin Teşvikiye Ca-

misi'ndeki cenaze törenine yurt dışından gelen çocukları da katılmışlardı ... Oğlu Sungur Tekin'in törende giydiği renkli ceket ve kızı Nurbânu'nun başındaki kocaman hasır şapka herkesin tuhafına gidip eleştirilmişti. O koyu yeşil, İsviçre malı ceketle o koca acayip şapka aklıma geldikçe hâlâ kendi kendime gülerim ...

Eniştemin ölümünden, halama göre “ebediyete intikali”nden altı ay kadar sonra halamın “Perşembe toplantıları” yeniden başladı ... Ancak, artık genellikle hayli hazin, dokunaklı şarkılar, gazeller söyleniyor, halam da Chopin'den, Schubert'ten piyanoda melodiler çalıyordu ... Değişen bir başka şeyde halam, Çerkez Şehnaz Hanım, Boyacıköylü Madam Eleni ve Gürcü Ahsen Hanım'ın fazla şakalaşmalarını, olur olmaz kahkahalar atmamalarıydı ...

Akaretler'deki “56”da ortaokula kaydedildiğim yıl Esmahan halam bana Fransızca dersleri vermeye başladı ... Hem de benim hiç istekli olmayışıma rağmen ... Annem, babam, ablalarım da ısrar edince tabii halamın dediği oldu ... Her gün belirli saatlerde konağa giderek orta kattaki salonda kocaman masaya yan yana oturup Fransızca çalıştık ... Sadece Fransızca mı?.. Esmahan halam bana görgümü arttırmam için “adabımuaşeret” dersleri de veriyordu ... Kadınlar nasıl selamlanır; merdivenlerden önce hanımlar mı çıkar, yoksa beyler mi; yemek nasıl yenilir, kaşık hangi elle, çatal-bıçak hangi elle tutulur, lokantada garson nasıl çağrılır gibisinden bir yığın “adabımuaşeret” kuralı ... İlk zamanlar hem Fransızca, hem de görgü dersleri bana çok sıkıcı gelmiş, beni kan ter içinde bırakmıştı; gelgelelim, açık söyleyeyim, halamın yılanı bile deliğinden çıkaran o tatlı dili sayesinde bu işten bayağı hoşlanırdım, okuldan çıkar çıkmaz soluğu halamın konağında almaya başladım ... Bugün, hayli ilerlemiş şu yaşimde, yakın gözlüğümü takıp da *Le Monde* gazetesini okuyabiliyor, rahatça Fransızca konuşabiliyorsam, bunu Esmahan halama borçluyum ...

Esmahan halamlarda yıkanmak için hamama gittiğim günler, ayrı bir âlemdi ... Konağın dört beş dönümlük bahçesinin ortalarında bir yerde, minicik kurşun kubbeli, külhanlı, beş on kişilik, üç kurnalı, küçük bir göbek taşı olan, artık İstanbul'da eşi benzeri kalmamış minyatür bir hamam vardı ... Konağın bahçivani Arnavut Mestan Efendi'nin aralarında birer yaş bulunan, benimle akran üç çocuğu, Recep, Şaban ve Ramazan'la birlikte giderdik hamama ... O gün, konağa annemle birlikte yanımıza bohça alıp geldik halamlara. Bohçada peştamalım, baş havlum, iç çamaşırlarım bulunurdu ... Hamama girdikten sonra soyunur, peştamallarımızı, nalınlarımızı giyerek göbek taşına uzanarak terlerken, halamdan öğrendiğim Fransızca bir şarkıyı, Mestan Efendi'nin büyük oğlu Recep bir türküyü, en çok da “Asker oldum piyade”yi söyledik ... Ardından keselenir, sabunlanır, bir saat sonra hamam sefasını tamamlayıp çıkardık o cüce hamamdan ... Çıkar çıkmaz da doğru mutfağa gidip üzerine Trabzon tereyağı sürülmüş, Kars kaşarı konulmuş, Yedi-Sekiz Hasan Paşa Fırını francalalarını ıştahla yerdik ...

Eğer aylardan temmuz ya da ağustos filan ise ya da eylülün ilk haftalarıysa bahçıvan Mestan Efendi, bahçeden nar gibi kızarmış domatesleri, mis gibi kokan Langa salatalıklarını, yağlı yağlı Yedikule marullarını, maydanozları, çiçeği burnunda kabakları toplayıp bir sepete koyar, sepeti annemle birlikte evimize dönerken taşımak da bana düşerdi... Benim aslında bayıldığım ise o zamanlar Beşiktaş'ta ana cadde sayılan Ortabahçe'nin sol tarafındaki geniş bostanlarda yetiştirilen Beşiktaş'ın kemer patlıcanlarıydı... Patlıcanların sızma Ayvalık zeytinyağında yapılan kızartmasını çok severdim... O dönemde Beşiktaş'ın patlıcanı, Arnavutköy'ün çileği, Beykoz'un cevizi, Kanlıca ve Silivri'nin yoğurdu kadar ünlü ve makbuldü... Bir de Yedikule'nin o kocaman kocaman, göbekli ve yağlı marulları...

Eniştem öldükten sonra Esmahan halamı, onu tanıyan herkesin fazla abartılı bulduğu bir antika merakı sardı... Sık sık antika müzayedelerine katılıyor, boş zamanlarını Beyoğlu'nda, Kapalıçarşı'daki antika dükkânlarında geçiriyordu... Adoto adındaki bir Yahudi, bu konuda halamın en güvenilir danışmanı olmuştu... Konağın özellikle orta kattaki büyük salonu kısa sürede akla hayale gelmeyecek bir yığın antika ile dolmuştu... Bunlar arasında benim en dikkatimi, ilgimi çeken, tavana paslanmaz zincirlerle bağlanmış, Karaip Denizi'nden getirilme bir beyaz köpek balığı yavrusu iskeletiydi!.. Duvardaki yağlıboya tabloların, hatların sağı solu, Afrika'dan getirilmiş bir sürü korkutucu mask ile dolmuştu... Koca salonun duvarlarında neler yoktu ki neler?.. 14. Louis mobilyalar, İran halıları, tepsileri üzerinde gümüş tuğralı saray ibrikleri, tuğralı saray çerezlikleri, hâlen işleyen 200-300 yıllık İsviçre cep ve koyun saatleri, altın-gümüş tuğralı hamam tasları; altın-gümüş, sedef saplı çatal-bıçak takımları... Osmanlı palaları, hançerleri, kılıçları... Halamın köşkündeki salonu ilk kez görenin şaşırıp kalmaması imkânsızdı...

Annem, görümcesindeki bu aşırı abartılı antika merakı için şöyle demişti; "Görgüsünü kaybetmiş zavallı eski görgülü"!.. Neyse ki halamın antika merakı giderek azaldı; iki yıl kadar sonra da birdenbire herkesi şaşırtarak, sigarayı bırakır gibi antika işini bıraktı!.. Danışmanı Yahudi Adoto'nun işine son verdi... Konağa da bir daha antika almadı... Kendisi gibi, hariciyeciler kocaları ölmüş iki eski arkadaşıyla birlikte yirmi günlük bir Avrupa gezisine çıktı...

Halam, kendisinin "Evropa" dediği Avrupa gezisinden dönüşte konaktakilerin giysilerini baştan sona değiştirdi... Aşçı Mengenli Süleyman Usta'ya uzun beyaz külah, tüm kadınlara beyaz önlüklü ve beyaz şapka benzeri başlıklı, Fransız mürebbiyelerini andıran siyah giysiler; vekilharç şoför Rüstem Efendi'ye yakası ve kolları kolalı beyaz gömlek, bordo düz kravat, askeri şapkayı andıran kasket, lacivert takım elbise giydirdi. Bahçıvan Arnavut Mestan Efendi, konağın geniş bahçesinde neredeyse Bavyeralı köylüleri andıran lastik çizmeler, golf pantolonlar, üç düğme bol cepli ceketle dolaşmaya başladı... Halamın kendisi de tüm giysilerindeki dekolterlerine son verip, o yılların gayrimüslim sekreter kızları gibi koyu renk ve kapalı tayyör etekler giyer oldu...

Liseyi bitirdiğim yıl Esmahan halam konağında bir konak sahibesi gibi değil, bir devlet dairesinin genel müdürünü andıran eylem ve söylemlerle dolu bir yaşam sürmekteydi ... Tabii, dışarıya çıktığında ve konaktaki özel günlerde, arkadaşlarıyla yaptığı toplantı ve buluşmalar dışında ...

Üniversitede okumaya başladığımda eniştem öleli aradan altı yıl geçmiş, Esmahan halamın ilk, ama kadınlar için çok önemli uyarıcı ayak sesleri duyulmaya başlamıştı ... Örneğin, halamın simsiyah, hiç ağarmayacakmış gibi görünen saçları üç beş ay içinde neredeyse bembeyaz oldu!.. Halam, bu durumda saçlarını sık sık köşke gelen berberine genellikle koyu kahverengiye boyatıyordu ... Onun en büyük üzüntüsü yüzündeki giderek derinleşen kırışıklıklar ve göz altı torbalarının her gün biraz daha belirginleşmesiydi ... Bu durumu gidermek için, ne derler hani, elinden geleni ardına koymadı halam ... Tıbbın ve alternatif tıbbın tüm yollarına başvurdu; inandıklarının önerdiği tüm kocakarı ilaçlarını kullandı, bizim Beşiktaş'taki Tuzbaba, Şenlikdede dâhil, İstanbul'da gitmediği, gidip dua etmediği, mum dikip adakta bulunmadığı evliya, yatır, hoca bırakmadı ... Bırakmadı ya, bir sonuç alamadı ... Kırışıklıkları ve torbaları geçen her gün biraz daha ortaya çıktı, biraz daha fark edilir oldu ... O zaman da onları makyaj hileleriyle hiç olmazsa görünmez kılmaya çalıştı ... Ne yazık ki kırışıklıkları ve göz altı torbaları, yüzündeki amansız bu iki düşman, güçlendikçe güçlendi, büyüdükçe büyüdü!.. O zamanlar estetik müdahale pek yaygınlaşıp gelişmediği, detoks, botoks gibi uygulamalar pek bilinmediği için en sonunda işi oluruna bıraktı!..

Halam, 70 yaşını çoktan aşmıştı ... 75'ine merdiven dayadığı yıl ben üniversiteyi bitirip askere gittim ... Halamın yaşlanması hızlanmış; kırışıklıkları, göz altı torbalarının büyümesi artmış, boyu birkaç santim kısalmış, kollarının alt kısımlarındaki adaleleri sarkmaya başlamıştı ... Ama her şeye rağmen giyimine, kuşamına, gezmesine, tozmasına devam ediyor, yaşlılığa karşı direndikçe direniyordu ... Manikürcü Meri abla konağa daha sık geliyor, halama uzun uzun makyaj yapıyordu. Çünkü halam tek başına makyaj yapabilme yeteneğini yitirmişti!.. Örneğin dudaklarına altı yedi yaşlarında kız çocukları evcilik filan oynarken nasıl ruj sürerse öyle sürüyor, dudaklarının altını üstünü ruj boyası içinde bırakıyor, bu görünümüyle gülünç ve acıklı bir hâl alıyordu!..

Bir akşamüstü halamın vekilharcı Rüstem Efendi bizim eve gelerek babama halamın garip garip hareketler yaptığını, anlamsız cümleler sarf ettiğini, herkesin adını unutmaya başladığını söyledi ... Üstelik bir gece içerisinde sol gözü birden küçülmüş, ağzı belirgin bir şekilde sağ yana doğru kaymış, kimseyi de tanıyamaz olmuştu Esmahan halam ... O koskoca Esmahan halam!..

Ertesi gün her şey anlaşıldı ...

Esmahan halam çok ciddi bir felç geçirmiş, kısacası alzheimer olmuştu!..

Halam, aylarca İstanbul'un en iyi hastanelerinde yatıp tedavi gördü... Boşuna ama... Hastalığı giderek artıyordu... Hekimler onun yaşamdan tamamen koşturğunu, konuşma ve yürüyebilme yetisini yitirdiğini, ne yazık ki artık son günlerini yaşamakta olduğunu söylediler... Durum kendilerine bildirilince oğlu Sungur Tekin ve kızı Nurbânu apar topar yurt dışından İstanbul'a geldiler... Sungur Tekin'in yanında İngiliz hanımı, Nurbânu'nun yanında ise Fransız kocası vardı...

Artık hastaneler kabul etmediği, o zamanlar doğru dürüst bir huzurevi olmadığından halama biri Alman, öteki Türk iki kadın hastabakıcı bakmaya başladı. Tam kuzenlerim Türkiye'den ayrılmayı düşündükleri bir sırada, bir gece yarısı Esmahan halam Beşiktaş'ta, İhlamur Kasrı'nın yakınlarındaki konağında son nefesini verdi!..

Ardından gözyaşı döktüğüm ilk insan o oldu...

Halam öldükten sonra, neredeyse yıldırım hızıyla olup bitenleri hayret ve şaşkınlıkla izledim...

Esmahan halam, kocası mütekeait sefirikebir ekselans Nazmi Gıyaseddin Beyefendi'nin kabrinin bitişiğinde toprağa verildi...

Halamın oğlu ve kızı, hiç vakit yitirmeden İstanbul'un konularının en ünlü iki avukatını tutarak halamdan kalan miras için babamın deyişiyle "düğmeye bastılar"!..

İş hanlarının ve dükkânların paylaşımında hemen hemen hiç zorluk çıkmadı; bankalardaki paranın ve tahvillerin de... Ancak, iş Beşiktaş'taki konağa gelince iki kuzenim arasında olağanüstü bir savaş baş gösterdi... İşin içine Sungur Tekin'in karısı Elizabeth ile Nurbânu'nun Fransız kocası Alfred Louis bile girmeye kalkıştılar!..

Bu durum karşısında, ilerlemiş yaşına karşılık bayağı dinç olan merhum babamın İttihat Terakkici damarı kabardı... "Bu rezalet, bizim İttihatçı silahşor merhum kardeşimiz Yakup Cemil'in methoduyla çözülür!" dedi... İki kuzenimi, eşlerini ve avukatlarını bizim eve çağırды bir gece...

Evin salonunda herkes toplanmış, babam, tek başına, bir masanın arkasına çektiği her zamanki annemin tavuk tüyleri doldurduğu minderli berjer koltuğuna oturmuştu...

Merhum peder bey, şöyle biraz öteden bakılınca Amerikan kovboy filmlerindeki John Wayne'i andırıyordu...

Ciddi adamdı, şakası yoktu; gülmek bir kenara, tebessüm ettiği bile ender görülürdü babamın...

Beraberinde getirdiği bordo renkli, kadife kumaşla oluşturulmuş bir bohçayı özenle ve ağır ağır açtı...

Odada kimse çıt çıkarmıyor, merakla onu izliyordun ...

Babam, açtığı bohçadan önce kapağı altın yaldızlı bir Kur'an-ı Kerim aldı; üç kez öpüp başına götürdü ve dikkatle sağ tarafına bıraktı masanın ...

Ardından küçük bir Türk bayrağı çıkardı bohçadan, onu da üç kez öptü, başına götürdü, özenle masanın sol tarafına koydu ...

Bohçadan son olarak bir colt revolver tabancayla bir kutu mermi çıkardı; mermileri tabancaya yerleştirdikten sonra, tabancayı sağ eline alıp kalbinin üstüne bastırıldı ve Kur'an-ı Kerim'le bayrağın arasına, masaya koydu ...

İki yeğeni, Sungur Tekin'le Nurbânu'nun gözlerinin içine baka baka konuştu:

– Her hâlde biliyorsunuzdur, babam, yani dedeniz bir İttihatçı idi!.. İttihat ve Terakkici idi!.. Enver Paşa'nın başını çektiği Bâbüâli baskınında, masadakinin eşi bir revolverle Harbiye Nazırı Nazım Paşa'yı vuran İttihatçıların silahşoru Yakup Cemil, dedenizin Harbiyeden sınıf arkadaşıydı ... Hani şu sonradan Enver Paşa'nın Divan-ı Harb'e verip, Kâğıthane'de kurşuna dizdirttiği Yakup Cemil!

Sungur Tekin karısının, Nurbânu kocasının kulağına eğilip babamın dediklerini usulca tercüme ederken babam konuşmasını sürdürdü:

– Az önce benim ne yaptığımı gördünüz ... Yaptığım, bir İttihat Terakki geleceğidir!.. Kulağınızı dört açıp, iyi dinleyin!.. Merhum valideniz, kardeşim Esmahan ve eniştemiz Nazmi Gıyaseddin Bey'den ikinize intikal eden konak yüzünden, miras yüzünden, mal mülk paylaşımı yüzünden, bunca yıllık şerefli sülalemin yedi düvele rezil rüsva olmasına izin veremem!.. Hemen, şimdi avukatlarınızın hazırladığı anlaşma metnini karşılıklı olarak imzalayacaksınız!.. Yoksa, şu mübarek Kur'an-ı Kerim, şu şanlı bayrak ve şu soğuk demir üstüne yemin ederim, tabancadaki bütün mermileri, yeğen filan dinlemem, üzerinize boşaltırım!..

Babam, sağ elini sırasıyla Kur'an-ı Kerim, bayrak ve tabanca üzerine koydu; kısa süre sustu, hafif yutkunup sözlerini tamamladı:

– Yemin ettim!.. İşte bu kadar!..

İki yeğenim korkuyla birbirlerine baktılar ... Birinin karısı, ötekinin kocası fal taşı gibi açılmış gözleriyle babamın masanın üzerine koyduklarını süzüyorlardı ...

Aradan bir dakika geçmemişti ki, hiç ses çıkartmadan, ağızlarını açıp tek bir laf bile etmeden iki yeğenimde hemen hemen aynı anda yerlerinden kalktılar, avukatların babamın arkasındaki berjer koltuğa oturduğu masaya bıraktıkları anlaşma metnini imzaladılar ...

Babam, miras yüzünden çıkan kavgayı, İttihat ve Terakki yöntemiyle kısa sürede çözmüştü ...

Konak çalışanları üç beş hafta içinde darmadağın oldu, bir tek bahçıvan Arnavut Mestan Efendi, karısı ve üç oğlu, bahçedeki üç gözlü küçük evlerinde konağın bekçisi olarak kaldılar... Başta vekilharç şoför Rüstem Efendi ve öteki tüm konak halkı önemli tazminatlar aldı...

Gülnaz ablaya bizim evde bir oda verildi... Ötekilerin hepsi bir yere gidip kapılandı...

İki ay geçmeden, yeğenlerimin aldıkları dışında, konaktaki tüm eşya, müzayedelerde satılarak yeğenlerimin servetlerine eklendi...

Hiç unutmam, CHP'nin iktidardan düşüp Demokrat Parti iktidarının başladığı günün birinci yıl dönümünde konak da İstanbul'un ünlü bir müteahhidine satıldı...

Üç ay kadar sonra ortada ne konak, ne bahçe içindeki küçük kubbeli hamam, ne konak halkından bazılarının kaldıkları müstemilat, ne domates, biber, hıyar, patlıcan, marul, kabak, kavun, karpuz dolu bostanlar, ne emme basma kuyu, hiç, hiçbir şey kalmamıştı...

İçinde kocaman bir ahşap biblo misali o güzelim konağın yer aldığı bahçe, şimdi dümdüz bir arsaydı, yeni betonarme apartmanlar için parsellenmiş, imarlı bir arazi!..

Evimiz çok yakın olduğundan, konağın ve her şeyin yıkılıp ortadan kaldırılışını günbegün içimiz burkularak izledik... Annemin konağın yıkılışına her bakışında kendini tutamayarak için için ağladığını dün gibi anımsarım...

Zaman geldi geçti... Hem, hızlı geçti; çok hızlı geçti...

Beşiktaş'ta, İhlamur Kasrı yakınlarında, Sefirikebir Nazmi Gıyaseddin Bey ile Esmahan Hanım'ın konağı unutuldu gitti... Şimdi o konağın bahçesinde tam on yedi tane altışar, yedişer katlı apartman var, hepsi de asansörlü!..

Ben, artık Beşiktaş'ta Esmahan halamların konağını gören ve sadece hayalimde kalmış o bahçeli, ahşap, üç katlı, cumbalı, alt katlarının pencereleri kafesli, beş odalı evde oturmuyorum... O ev de müteahhide verilip yıkıldı, yerine apartman yapıldı... Ben artık Bostancı'da bir apartman dairesinde oturuyorum...

Beşiktaş?..

Beşiktaş'a, yolum düşerse gidiyorum...

Tuhaftır ki Beşiktaş'a, İhlamur'a, bir zamanlar Esmahan halamın konağının bulunduğu yere hiç yolum düşmedi, düşmüyor...

Düşeceğini de sanmıyorum...